

tia, aut ex more patriæ mulierem, vel juvenem et si sensibiliter delectetur, eam tamen delectationem non intendat aquæ principaliiter, tunc ea delectatio non est venerea, in modo nullatenus peccat, vel saltem venialiter tantum: Sylvester, ver. delectatio, num. 7. Rosella, ver. Cogitatio morosa num. 4. Lessius lib. 4. cap. 3. num. 56. Comitulus lib. 5. quæst. 20. num. 4. Rebellus p. 2. lib. 3. qu. 19. selt. 3. vers. Similiter, Fillius tral. 30. num. 178. Salas 2. 2. quest. 74. tr. 13. disp. 6. selt. 20. num. 131. Qui docent excusari à mortali, quamvis sentiatur turpis pudendorum commissio, dummodo deliberatè in eam non consentiatur.

2226 Omnino tamen quoad oscula, amplexus, tactus, & similia extra matrimonium servanda, & tenenda volo dicta à n. 2195. ad 2221.

QUÆRES I.

2227 Quid dicendum de sponsis de futuro? Dico 1. oscula, & amplexus superficialia, facta urbanitatis causa, seu in signum benevolentiae, & sinceri affectus; sunt licita inter sponsos de futuro. Mastrius disp. 11. q. 9. art. 3. à num. 139. ad 147. Cardenas in critiœ theol. tral. 5. de castitate cap. 16. n. 205. pag. 576. Gobat tom. 1. tral. 10. num. 671. Alloza ver. Luxuria num. 5.

Ratio est, quia talia oscula non sunt mala ex objecto, nempe ex genere suo, & in ratione osculi: alias inter parentes, & filios, & inter alios more patriæ essent mala: vide num. 2213.

Non ex fine, quia finis est honestus, nempe sincerus amor, & urbanitas, quæ sunt virtutes morales, minimè voluptas captanda: v. num. 2220.

Non ratione periculi proximi, quia hoc solum habetur in osculis pressis, ex quibus regulariter oritur commissio spirituum carnalium, & delectatio venerea: & complacentia, quæ ex recensitib; pudicis osculis ex honesto motivo factis oritur, non est complacentia carnalis, sed spiritualis, & moralis, ita ut (ut advertit Mastrius) Potius sit voluptas & gaudium mentis, quam affectio sensitivi appetitus.

2228 Et in praxi oscula, & amplexus facta in signum sinceri affectus, aut urbanitatis causa, regulariter separata experimur à commissione spiritum carnarium, & delectatione venerea, id, inquam, frequenter experimur. 1. In osculis more patriæ, aut à parentibus factis, 2. Inter conjugatos ipsos, quando unus debet ab alio discedere, aut ad alterum regre-

ditur: in modo etiam dum simul cohabitantes, sèpè alter alterum deoscularunt absque ulla commissione spirituum carnalium, & delectatione venerea, in solum signum sincerae benevolentiae, aut in solamen ex conjunctione, & propinquitate inter ipsos orta, ut potè factos unam carnem; quæ propinquitas est tanta, ut ex Genesis 1. vir relinquit patrem suum & matrem suam, & adhæreat uxori suæ.

2229 Sic ab osculis inter sponsos in signum sinceri affectus, aut urbanitatis causa factis, facilimè separari potest omnis commissio carnalis, & delectatio venerea: per hoc enim quod sponsus consideret proximam propinquitatem, & proximè se futurum unam carnem cum sponsa, faciliter potest osculis uti ex solo prefato fine honesto; èò maxime, quia licet copula inter ipsos futura sit venus, propinquitas, quæ ex illa oritur, est honesta, & naturalis.

2230 Dico 2. oscula, & amplexus libidinosa, seu ob delectationem venereum inter sponsos de futuro, sunt mortalia. Verricelli tral. 4. qu. 23. Fernandez, Angles, Rebellus, & alii plures apud ipsum.

2231 Contra Cajet. & alios, qui volunt esse venialia. Ita etiam Joan. la Crux in 6. prec. art. 1. num. 4. his verbis, Imo & oscula & amplexus libidinosi sine periculo pollutionis sunt licita sponsis de futuro, eo quod sponsus habet quoddam jus, licet inchoatum, & imperfectum ad corpus sponsa, quod ad ista licentiam probet. Et ista sunt vetutum principium promissarum nuptiarum. Ita communiter, & maximè Cajet. 2. 2. q. 154. art. 4. Mendo, Nav. cap. 14. num. 18. & cap. 16. num. 12. Ledesm. cap. 2. de matrim.

2232 Ratio firma nostræ sententia fundatur primò in regula generali, qua quævis delectatio venerea voluntaria excludit à Regno Dei, teste Apost. ad Eph. 5. Omnis fornicator, aut immundus, non habet hereditatem in Regno Christi & Dei. Ubi Lyranus: Omnes immunditiam Apostolus damnat, ut includeret omnia ad vitium luxuria pertinentia. Ita Verricelli.

De VI. IX. & X. Præcepto Decalogi.

233

2233 Status sponsalium, seu inchoatio matrimonii per sponsalia de futuro, nec eximit à dicta regula; quia adhuc sunt verè soluti.

2234 Nec dat jus inchoatum ad corpus sponsæ, ut constat generaliter in contractibus: inchoatio namque contractus nullum jus dat ad usum rei, nisi quoque fuerit perfectus; tunc quidem solum transfertur dominium rei, & qui non jam est dominus rei, non potest ea imperfectè uti, cùm adhuc sit aliena, licet sibi promissa. Ita Verricelli, ex Rebellio.

2235 Insuper (ut benè arguit Verricelli) si inchoatio matrimonii cohonestaret oscula venerea sponsi, cohonestaret etiam tactus venereos pudendorum, & delectationem de futura copula inter ipsos; quod communiter negatur: quia tactus impudicii sunt inchoatio copula, & quia delectatio futura copula commovet spiritus generationi inservientes, & inde est quædam copulæ inchoatio; quod etiam verificatur de osculis venereis, quia etiam ex illis copulæ inchoatur, & etiam illa per se commovent spiritus generationi inservientes.

2236 Secundò fundatur in alia regula: Cui non est licitus finis, non sunt licita media. Cùm igitur præmissa oscula & amplexus sint per se media ad culpam, quæ non est licita, sed mortalib; sponsis, ita nec illa erunt licita, sed mortalib; eisdem: v. num. 2210. & 2178.

2237 Dico 3. Oscula, & amplexus ob delectationem naturalem, & sensibilem, quæ ex ipso osculo oritur, & generaliter oscula, & amplexus pressa, sunt mortalia sponsis de futuro. Rodriguez in sum. tom. 3. cap. 102. n. 1. & Fernandez part. 4. cap. 2. §. 4. & p. 3. c. 2. §. 1. n. 11. contra Tamb. tom. 1. lib. 7. cap. 3. §. 5. n. 61. Diana p. 2. tr. 17. resol. 6. cum Fagundez, Sanchez, & aliis, qui putaverunt nullum esse peccatum.

Rationes sunt exdem de num. 2203. ad 2214. à num. 2230. Qui enim ponit causam per se effectus venerei cum prævisione illius, virtualiter effectum venereum procurare dicitur, licet expresse eum non intendere affectet. Et actum venereum nullum dare jus statui sponsalium probatum est à num. 2233.

2238 Dico 4. Dormitio sponsorum de futuro in eodem lecto, in modo & eorum cohabitatio, & per noctatio, est mortalib; ratione periculi proximi. Sequitur ex dictis. Hinc S. Cyprianus epist. 61. ad Pomponium ait: Certè ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & conjacentium duorum turpis, & fœda dormitio, quantum dedecoris, & criminis confitentur?

Et in Diocesis Neapolitana reservatur contra

parentes permittentes, his verbis: sponsi, & sponsa post contracta sponsalia, & ante matrimonium legitimè celebratum, carnalem inter se copulam habentes. Nec non parentes, consanguinei, aut affines omnes, ac singuli eamdem carnalem copulam, vel sponsorum cohabitationem, & per noctationem permittentes.

QUÆRES II.

2239 Quid dicendum de conjugibus?

R Esp. oscula, & amplexus pressa, & venerea, atque tactus impudicos intra conjugatos, extra actum conjugii, non esse mortalia, si non sit periculum pollutionis. Est communis. Idque ratione status conjugii, qui dat jus ad finem, nempe copulam. Esse tamen venialia, in quantum sunt ob solam delectationem exercita. Ob rationem à num. 2200.

QUÆRES III.

2240 An in delectatione venerea deliberata detur parvitas materia?

R Esp. non dari. Castropal. tom. 1. tral. 2. disc. 2. punct. 10. n. 4. Dian. p. 5. tr. 5. res. 5. & Doctores communiter, qui oppositam sententiam improbabilem vocare solent. Et quidem eam damnavit Clemens VIII. in Officio S. Inquisit. ut referunt cit. Auctores.

2241 Firma ratio intrinseca est, quam adducit & refert Verricelli tral. 4. q. 16. n. 11. ut sequitur.

, , , Hanc delectationem venereum, quantumvis levem, esse inchoatum pollutionem, , , ostendit ex Galeno lib. 14. de usu partium , , , cap. 9. & 10. dicente, delectationem venereum fieri ex motu humoris serosi, qui est substantia, & materia seminis, cùm per venas, , , & arterias spermaticas, per modum bederet pro- , , tensa, & venis, ad vasa pudenda descendere , , incipit, & per commissione spirituum geniti- , , vorum incalcent tamquam per causam efficien- , , tem instrumentarium. Sed hoc totum spectat , , ad inchoationem pollutionis, & ad molli- , , tiem à Regno Dei excludentem, 1. Corinth. 6. , , quare (ut rectè arguit Rebellius) ea vene- , , rea delectatio suaptè natura, & ex fine ope- , , ris ordinatur ad pollutionem, in modo est in- , , choata pollutio, totus autem motus pol- , , lutionis secundum singulas sui partes est mor- , , talis: nulla enim inchoatio actus mortiferi, , , etiam in aliis rebus, venialis est, sed mor- , , tifera, cuiusmodi est inchoatio occisionis, , , rapina, furti notabilis, &c.

2242 Et deinde concludit, oppositam sententiam esse improbabilem, falsam, erroneam, temerariam, periculosam, ac scandalosam.

QUÆ-

QUÆRES XIV.

2243 An plenè advertens in se cogitationes, & motus pravos cum delectatione sensuali, si illis nec consentiat, nec positivè resistat, sed negativè, & permissivè se habeat, peccet, & quomodo?

In hac re, & materia, perdifficili quidem, ac delicata, tres sunt sententiae.

2244 Prima affimat, eum peccare mortaliter, quanvis certò credit se non consensu-
rum. S. Antoninus 1. 2. tit. 5. §. in fine, Bonac.
de marr. q. 4 punt. 7. Riccardus, Valéntia, &
alii apud Verricelli tr. 4. q. 17. n. 1. Cujus ra-
tiones sunt, 1. Quia si non teneretur sub mor-
tali talis motus reprimere, posset sine mor-
tali in magna delectatione venerea perseve-
rare, 2. Quia tales motus ex natura sua ad
pollutionem disponunt, 3. Quia qui tales
motus permittit, illos interpretative vult;
unde sicut qui illos intendit, mortaliter pec-
cat, ex n. 2198. ita qui illos interpretative
vult.

2245 Secunda sententia docet, non pecca-
re mortaliter, sed venialiter, nisi adsit, &
advertisat periculum proximum consensu, aut
pollutionis, Cajet. in sum. verb. delectatio; vers.
Magna tamen, Diana p. 2. tr. 17. ref. 33. Medi-
na, Corduba, & alii apud Verricelli cit. n. 1.
Sanchez sum. lib. 1. cap. 2. num. 13, hanc vo-
cat communem, & D. Bonav. in 2. distin. 24.
part. 2. art. 2. quest. 2. num. 75. quanvis pri-
mam sententiam teneat, hanc probabilem
vocat.

2246 Huic sententiae adhæret. Tamb. tom. I.
lib. 10. cap. 2. ut sequitur.

De hac re non ego loquar, sed Castropal-
laus tom. I. tr. 2. disp. 2. part. 10. §. 1. n. 3.
(legatur Joannes Sanchez, qui fuscè idem
probat disput. 21.) qui sic habet: Erst su-
perdista sententia affirmans esse peccatum,
quando voluntas non reprimit, neque coerct,
cùm possit, valde probabilis sit: tamen probabilior
mihi videretur non peccare mortaliter voluntas
tem, qua non reprimit hos turpes motus, sed
merè negativè se circa illos habet, dummodo
absit periculum pollutionis, aut ulterioris gravis
consensus. Tenent hanc sententiam Cajetanus,
Navarrus, Toletus, Philiscus, & alii
plures, quos refert Salas, & licet ipse no-
uerit suam mentem declarare, satis insinua-
vit esse pro hac sententia, ut legenti patebit:
Probabilissimam esse affirmant Thom. San-
chez, qui hanc reputat probabiliorē in rigore
metaphysico, practice tamen aliam dicit esse
veram. Precipua ratio, qua me movet, est
quia hujusmodi motus à natura proveniunt, ita
ut omnes coercere sit impossibile, aliquos diffi-

cillimum. Non est igitur credendum de divina
bonitate, salutem aeternam hominum his periculis
exposuisse: esset enim salus aeterna cujuslibet ho-
mis nec consentiat, nec positivè resistat, sed
minis non levi periculo exposita, si cùm à na-
tura sit in malum proclivis, arctatus sit, non
solum non admittere hos motus, sed etiam illos
reprimere, cùm possit: obligaretur sane media
opponere non difficultia ad reprimendum. Ergo
si videat hos motus consurgere, eo quid in loco
tali, vel tali modo decumbit, tenebitur à tali
cubitum abstinere, imò surgere, & se aliquatiter
verberare: quid certè est durissimum, & pauci
admittunt. Deinde peccabit mortaliter, si non
evitet causas, ex quibus cognoscit hujusmodi
motus pravos insurgere, nam si postquam excita-
ti sunt, tenetur illos reprimere, à fortiori te-
nebitur reprimere, ne excitentur: tenebitur ergo
sub mortali faminam non alloqui, nec videre,
aliaque similia omittere, qua in omnium senten-
tia vel bona sunt, vel solum venialia. Denique
argumenta contraria sententiae non urgunt, &c.
Hæc Castropalaus, qui respondet ad quin-
que argumenta, quibus fundatur prior sen-
tentia, que, si libet, lege. Illud fatetur
cum communi esse veniale (lege Joannem
Sanchez, loc. cit. qui num. 3. nec esse ve-
niale contendit) si, cùm possit, non repri-
mas, neque excusationem habeas, cur non
reprimas? quia negari non potest, illos mo-
tus esse deordinatos, & ad copulam incita-
re. Excusatio autem sufficiens esset ea, qua
est necessaria, vel utilis tibi, vel alteri; ut
audire Confessiones, legere, studere, ut-
banè loqui cum foemina, equitare: & mul-
tò magis excusabit timor, ne dum attendis-
ad volendum positivè reprimere, crescat
tentatio; tunc enim; imò & semper in ejus-
modi tentationibus consultissimum remedium
est, statim avertere cogitationem ad alia
objecta non illicita, præsertim qua te ma-
xiniè afficiunt: id enim tunc non solum est
negativè se habere, sed certè resistere. Qua
omnia, etiamsi prævideatur pollutio, sed
non intendatur, nec sit periculum consen-
sus, dicta à nobis sunt satis, sup. lib. 7. c. 30.
§. 5. à num. 48.

2247 Ita ex Castropal. tom. I. tr. 2. disp. 2.
punt. 12. qui sic habet:

Notandum item est, si ob causam neces-
sariam, vel utilém tibi, aut alteri, non re-
primis hujusmodi motus, quales sunt, au-
tere confessiones, legere, studere, locu-
tio urbana cum foemina, equitatio, timor
incendi in turpiores delectationes, vel
urgentius tentandi, nullum peccatum com-
mittis, etiamsi adsit periculum pollutionis,
modò absit periculum consensus, quia tunc

, pateris has delectationes, non agis: ita
Azor. tom. 1. institutionum moralium lib. 4.
cap. 5. q. 5. Salas plures referens 1. 2. tr. 13.
disp. 6. selt. 3. num. 31. Sanchez lib. 1. in De-
cal. cap. 2. num. 12. Vasquez disp. 108. cap. 3.
in fine, Coninch. disp. 34. de matr. dub. 11. n.
III. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 94.
& dub. 15. num. 118.

2248 Rationem, cur adsit peccatum venia-
le, dat etiam Verricelli cit. n. 15. his verbis:
Sentiens turpem motum cum delectatione,
quanvis omnino certum sit nullum subef-
fe periculum, neque consensu, neque pol-
lutionis; tamen nisi aliqua causa excusat
(de qua infrà) venialiter peccat, eos pra-
vos motus non comprimens: ita omnes
contra Jo. Sanchez disp. 21. num. 3. Ratio
est; nam talis motus cum delectatione
venerea, est de se inordinatus, & turpis,
& ex natura sua allicit ad consensum, &
disponit ad pollutionem, saltem remotè;
ergo tenetur voluntas eos positivè compri-
mire: tum quia id omnium fidelium sen-
sus ostendit, qui passim se accusant de ne-
gligentia in resistendo, sed si motus esset
line illa prorsus delectatione, tunc puto
nullatenus de ipso curandum, ut rectè do-
cet Joan. Sanchez, ubi supra, num. 18. &
infrà probabo.

2249 Ipse tamen Doctissimus Verricelli ci-
tat. num. 4. ad 21. tenet, hanc secundam
sententiam esse probabiliorem absolutè lo-
quendo, rarissimè vero tutam in praxi, ac
proindè

2250 Quantum ad primam partem, solvit
argumenta in oppositum, dicens, tunc non
repromere motus illos turpes, & delectatio-
nenem venereum non voluntariè procuratam,
esse materiam gravem, quando adest pericu-
lum proximum consensu, aut pollutionis.
Nec ea disponere ad pollutionem, nisi remo-
tè, si non sint voluntariè, & liberè procura-
ta. Nec aliquid dici interpretativè, aut vir-
tualiter volitum, nisi quando quis potest, &
tenetur impeditre.

2251 Et Castropal. qui absolutè absque di-
stinctione de veritate speculativa, & practica,
secundam sententiam tenet, tom. 2. tr. 2. disp. 2.
punt. 10. §. 5. n. 4. addit: Admitto gratis, in con-
tradicib; idem esse judicium raciti, & expressi
propter presumptum consensum, at in peccatis ne-
quaquam, numquam enim sibi licet aliorum pec-
cata velle, licet tamen illa non impedire, &
Deus peccata permittit, non tamen illa vult.

2252 Ibid. addit, mortale esse hos turpes
motus velle, aut procurare; quia sic sunt ini-
tium, & causa pollutionis; minimè vero illos

non procuratos, nec volitos permettere. Et
voluntatem non esse sub mortali obligatam
impedire quamlibet pugnam appetitus sensi-
tivi; sed illam, que sit talis, ut constituat
voluntatem in periculo proximo ad consen-
tiendum.

2253 Quantum ad secundam partem de
veritate practica, Verricelli cit. à num. 16.
inquit.

Dico septimè, in praxi raro excusatur à
peccato mortali, qui veneris delectationi-
bus, ac titillationibus positivè non resistit,
& comprimere negligit, vel saltem forma-
lem disloquentiam de illis non habet. Un-
de consultissimum, imò sapè necessarium
est, de his tamquam de dubio peccato se
accusare ante sacram Communionem. Ra-
tio est, quia non resistens pravis motibus,
& delectationibus, frequenter verè, &
formaliter, nedum interpretativè consen-
tit, non cognoscit autem se consensisse,
quia actu reflexo non advertit consensum;
unde tunc mortaliter peccat, non ex eo
quia non resistit, sed quia verè, & for-
malissimè consensit: unde rectè docuerunt
gravissimi Doctores, ut Joan. Gezon, Can-
cellarius Parisiensis, Gregorius de Valen-
tia, Thomas Sanchez, Sayrus, & Alphon-
sus Rodriguez, rem ess. satis periculosam,
neque tutum esse communicare sine con-
sensione: referam in re tantum momenti ver-
ba Doctorum.

2254 Alphonsus Rodriguez, exercit spir.
p. 3. tr. 4. c. 4. docet, sapientissime doctissimi nos
viros latere, an subsit peccatum mortale,
unde S. Bonaventura, in sp. culo discipline
acriter reprehendit eos, qui ex verecun-
dia putantes non esse mortale, omitunt
hæc confiteri, & sapè sacrilegè commu-
nicant.

2255 Denique, tertia sententia tenet, eum
non peccare mortaliter, si saltem aliquam dis-
loquentiam habeat, licet omnino delectationem
venereum non reprimat, nec ejus causam
removeat, dummodo certus sit, se non con-
sensurum. Ita plures Doctores à D. Bonav.
cit. relati, eique adhæret Sanchez in sum. l. I.
cap. 2. num. 13.

2256 Hæc sufficient ex gravissimis Doctori-
bus retulisse; nam plurimum meorum Magistri-
orum exemplio motus, in hac re, malo disci-
puli munere fungi, quam Magistri.

2257 Illud certum est, eum peccare mor-
taliter, si adsit, & advertat periculum pro-
ximum consensu, aut pollutionis, etiam si cre-
dat se non consensurum in delectationem ve-
nereum, & pollutionem; quia (ut rectè ait
Ver-

Verricelli) codem praecepto, quo quis tenuit pollutionem vitare, tenetur, etiam causas per se influentes in illam auferre, nisi causa aliqua necessaria excusat: ut num. 2189.

2258 Ad dignoscendum, quod urgeat periculum proximum; primum signum est, experientia, qua quis in simili commotione & delectatione positus, expertus est, sive frequentius consensisse aut pollutionem fecutam esse. Secundum, si commotio & delectatio sit gravissima, ac ita vehemens, & naturaliter irritata, ut iudicio prudenti advertat, ei esse proximam pollutionem. Ad hoc juvant etiam dicta de occasione proxima.

2259 In casu igitur periculi proximi, tenetur quis sub mortali positivè resistere, & pravos motus reprimere, utendo remedii, de quibus modò: à num. 2165.

QUANTUM AD SIGNA

2260 **C**onsensus praestiti, vel non, ab eo, qui positivè non restitit, extra causum periculi proximi.

Sunt à viro prudente (ut doctè innuit Verricelli) consideranda quatuor, 1. Qualitas personæ. An sit timorata vel laxæ conscientia? 2. Qualitas delectationis venereæ. An fuerit levius, vel gravis: brevis, vel diurna. 3. Causa. An rationabilis, ut auditio Confessionum, studium &c. Vel irrationabilis, ut curiosus aspectus, turpis lectio, aut locutio, &c. 4. An aliquam ejus delectationis displicentiam habuerit, vel nullam.

2261 Si sit persona timorata conscientia, ut potius mallet mori, quam fædari: tunc si cogitatio, motus pravus, & delectatio sunt levius, probabile est non fuisse consensus; quia vir timoratus haud ita faciliter in consensu ruit.

2262 Idem dicit, 1. Verricelli cit. num. 3. & 5. Si fuit gravis, & diurna, causam tamen non removit ex rationabili motivo, ut studio necessario, auditione Confessionum. Et tunc licet ratione probabilitatis, quod non adfuerit consensus, non teneatur confiteri: consultum est, ut confiteatur.

2263 Idem etiam dicit, 2. Si causam non removit sine rationabili motivo; ut esset aspectus curiosus, lectio, &c. ipse tamen displicentiam delectationis habuit: Quia displicentia est quedam resistentia, qua quamvis sit inefficax ad tollendam delectationem, efficax tamen est ad cohendendum consensum. Ita ille cum Sanchez.

Et solum dubium esset de consensu, & inde, quod teneatur confiteri, si displicentiam non habuit.

Huic autem secundo dicto, nullo pacto convertat: Tu Domine Deus meus, & Jesu dul-

adhæro: quia aliud est loqui de motu turpi, & delectatione naturaliter ortis; aliud de ortis ex causa libera, non necessaria, de qua n. 2189. ut est curiosus aspectus, lectio non necessaria, & tunc quidem, gravi motu turpi, & delectatione urgente, tenetur quis causam removere; quia cum nulla subsit ratio, quæ cohonestet non remotionem causæ, recurrent dicta superius 2250. de delectatione libera, & procurata.

2264 Denique addit Verricelli cit.

Sies diu resististi, frustra tamen, quia adhuc durant, experientia tamen didicisti eos pravos motus à seipso cessare; neque venialiter peccas, sed non caras; ita S. Thom. 2. 2. q. 35. art. 1. ad 4. & in primam ad Corinthios, cap. 6. q. 6. Curie. 1. 2. q. 74. art. 8. dub. 2. §. 3. ibid. Peleatius art. 10. disp. 5. Azorius tom. 1. lib. 4. cap. 6. quest. 5. Joan. Sanchez in selectis desp. 21. num. 11.

Qui etiam scrupulosus est, & scrupulis cruciatur cum resistere nititur, & causam amovere; si resistere non curas, excusandus est, & probabile est non consensisse. Ratio est, quia justissima causa non resistendi, aut causas delectationum non amovendi, est evitare serpulorum cruciatum. Alia vide infra de requisitis ad peccatum mortale.

DE ARMIS AD PUGNANDUM
contra tentationes carnis,
& pravos motus.

2265 **P**rimò, est fuga occasionis initio pugnae: Teste Aug. fam. 250. de Tem. Apprehende fugam, si vis obtainere victoriam: nec sit tibi verecundum fugere, si castitatis palmam desideras obtainere. Et Hier. Epist. 22. Dum parvus est hostis, interfice.

2266 Secundò, est fuga otii; otium namque est omnium libidinum seminarium. Hinc Ezech. cap. 16. dicitur: Impietas Sodome, superbia, saturitas panis, abundantia, & otium.

Adeoque tunc quis animum aliò divertat, aut se occupet in lectione librorum, vel operationibus, & exercitiis manualibus, &c.

2267 Tertiò, est imploratio Auxilii Divini, & Intercessionis Sanctorum: scriptum namque est Sapientia cap. 8. Cognovi, quod non possum esse continens, nisi Deus det: idcirco adi Dominum, & deprecatus sum illum.

Imploret igitur divinum auxilium, se signet signo Crucis, Orationes jaculatorias ad Deum dirigat: Confuge timore tuo carnes meas, à judicis enim tuis timui. Ne permittas me Domine à te separari.

Ad Christum Crucifixum mentis oculos convertat: Tu Domine Deus meus, & Jesu dul-

De VI. IX. & X. Praecepto Decalogi.

dulcissimè, pendes in patibulo, & ego voluptari operam dabo: Moriā, moriar, priusquam te Redemptorem meum offendam.

Ad Virginem configuat, dicendo: Sub tuum præsidium, &c. Virgo singularis, inter omnes mites noscupis solutos, mites fac, & castos. Ter signo Crucis in fronte, ore, & corde se signans, dicat: Per sanctam Virginitatem tuam, & immaculatam Conceptionem tuam, Purissima Virgo, munda cor, & carnem meam.

Ad Angelum Custodem: Angele Dei, qui custos es mei, &c.

Ad Sanctos, maximè ad D. Hieronymum, oratione, qua ipse utebatur: Timui incidere in approbrium, si à carne superatus fuero; oro ergo Domine, ut hoc approbrium à me auferas; & si me à carne tentari permiseris, non me permittas succumbere.

Quartò, est consideratio quatuor Novissimorum: Momentaneum, quod delectat, aeternum quod cruciat. Sint tibi in mente hæc tria verba, (qua tradit Verricelli;) Nunc, Statim, Numquam: Nunc possum mori: Statim descendere in infernum; Numquam inde exire.

Quintò denique juvit moderata jejunia, mortifications externæ, & disciplinæ.

DELECTATIO MOROSA

2268 **E**st delectatio deliberata de actu turpi, & quo præcisè consummatur interiori, vel est consensus voluntatis in motus illicitos appetitus sensitivi. Unde dicitur morosa, non à temporis mora, quia cum consistat in actu interno, potest consummari in instanti; sed ex morsa rationis, & advertentia sufficiens, ut sit peccatum; adeoque si per longum tempus detinaris in delectatione actus pravi, v. gr. copula, quam cogitas, sed non plenè advertas ad malitiam gravem ipsius delectationis, nec plenè consentias in ea detineri, non erit delectatio morosa, nec peccatum mortale. Omnia v. ditta à num. 2260.

2269 A desiderio differt, quia desiderium aut consensus in copulam illicitam, v. gr. est actus voluntatis efficax, qui consummari intenditur in ipso opere externo fornicationis, delectatio vero morosa de eadem copula, quam mente quis cogitat, sicut solum, & consummatur interiori, & non transit ad voluntum exequi id, de quo quis delectatur.

2270 Difficultas est, an in delectatione morosa explicari debeat in confessione persona circa quam delectatio versata est, nempe, quod sit conjugata, conjuncta, Deo sacra. Affirmat magis communis opinio; quia delectatio morosa habet ex natura sua causalitatem in actu extnum, ac proinde contrahit spe-

ciem malitiae actus externi: v. gr. adulterii, incestus, aut sacrilegii.

2271 Ita Cajet. 2. 2. qu. 154. art. 4. Rodr. in sum. tom. 3. cap. 101. n. 3. Bonac. de matr. qu. 4. punt. 8. n. 18.

2272 Probabile autem est, non esse explicandum circumstantiam personæ, sed sufficere, si dicatur: Delectatus sum votis de copula illicita illam cogitando, non desiderando. Ita Verricelli q. 5. Castrop. tral. 2. disp. 2. punt. 10. S. 4. Diana p. 1. tral. 7. res. 48. Vasquez, Regional. Tannerus, & alii apud Verricelli cit. qui hanc opinionem probabiliorem vocant, dicentes, præter malitiam contraria castitatem, non habere aliam malitiae speciem cum ipso opere.

Ratio est (doctè ait Verricelli) quia objecrum delectationis morosæ non est opus exterum, ut ponendum à parte rei cum proximi injurya; sed est ipsa cogitatio operis, seu opus quatenus cogitatum delectat: ergo cum cogitatio ipsa non sit injuriosa conjugi, verb. grat. aut consanguineæ, &c. non habet ea delectatio malitiam adulterii, aut incestus, &c.

2273 Tum quia in tantum id debet explicari in desiderio, & gaudio copule illicitæ, quia desiderium est voluntas efficax actus externi venerei, qui desideratur, & gaudium est voluntas efficax approbativa actus externi venerei patrati, ac proinde specificantur ab actu externo; delectatio vero morosa est voluntas inefficax, qua sicut, & consummatur in sola interiori delectatione, sine ordine ad actum extnum, ac proinde non est de se ejus causa.

2274 Confirmatur, quia delectatio morosa solum tendit in actum venereum mente conceptum, minimè in circumstantiam personæ conjugate, &c. adeoque solum contra castitatem opponitur, & sola castitas per eam violatur, minimè jus conjugatæ, conjunctæ, aut sacra; & consequenter delectatio morosa non variatur specie ex variatione personarum, nisi tendat in personam, seu opus extnum, ut subest formaliter illi circumstantia, putà si quis delectaretur de copula, ut est copula conjugata, sacra, &c. v. n. 1286.

2275 Idem est dicendum de aspectibus, quorum delectatio venerea sicut solum interiori, & non transit exteriori ad desiderandas mulieres, quæ affectu venereo aspiciuntur. In tactibus vero impudicis, & osculis, explicanda est circumstantia persona tactæ: quia sunt actus extnum, adeoque per eos non sicutur in sola delectatione interna.

2276 Delectatio vero de copula sodomitica, contrahit speciem malitiae sodomiae in con-

confessione explicandam; quia est de copula innaturali, quæ est extra genus copula naturalis.

2277 Ligatus voto castitatis, si morosè delectetur, debet circumstantiam suæ personæ explicare, quia peccat contra votum; ut in num. 1855. De conjugato affirmat Vasquez, quia in matrimonio præstatur fides conjugii non collocandi corpus, nec mentem in aliena. Negat Castrop. tom. I. tr. 2. disp. 2. punct. 10. §. 4. num. 4. Diana part. 5. tract. 13. ref. 99. Gaspar Hurtadus, & Verricelli tr. 4. q. 5. n. 5. quia quid in matrimonium præstetur fides de non collocanda mente in aliena, etiam sine desiderio procedendi ad externa, non probatur; ita ille.

DELECTATIO COPULÆ CUI LICITA?

2278 P endet ex hoc principio: cui est prohibitus finis, sunt prohibita media, seu: cui non est licita operatio, non est licita voluptas inde derivata: & è contra: cui non est prohibitus finis, non sunt prohibita media. Et hoc præmissio.

2279 Conjugati morosè se delectant de copula præterita, vel de copula cogitata ut præsenti, in absentia alterius conjugis, absque periculo pollutionis, non peccant mortaliter, sed venialiter; quia in statu conjugii non est prohibita copula, ita nec ejus delectatio.

2280 Peccant autem venialiter; quia opus conjugii ob solam delectationem exercitum, est peccatum veniale; nam opus conjugii est

à natura institutum ad duos fines, ad procreandam prælèm pro conservanda specie, qui est finis principalis, & ad sedandam libidinem; qua ratione nullum peccatum committit, qui opus conjugii exercet ob delectationem, si eam ordinet ad procreationem proli tamquam finem principalem, peccat tamen venialiter, qui ob solam delectationem illud exercet, quia exercet more brutaliter, pervertendo ordinem à natura institutum, & consequenter voluntaria, & delibera cogitatio, quam habent conjugati de copula præterita, si non habeat aliud motivum, nisi solam delectationem, non potest à veniali excusari: v. prop. 9. ab Innoc. XI. damn.

2281 Vidua morosè se delectans de copula præterita habita in statu conjugii, peccat mortaliter; quia vidua hic & nunc in statu viduitatis est prohibita copula, ita & delectatio de copula. Eadem ratione peccant mortaliter sponsi de futuro, si delectentur de copula futura; licet enim talis copula non sit mala in ratione effectus, & ut ab operante

procedit; est mala in ratione objecti; respectu ejus, cui objicitur, si objiciatur in statu, & tempore, quo sit ei prohibita; hac ratione pollutio nocturna involuntaria non est peccatum, & delectatio voluntaria de illa est mortalis.

2282 Diana p. 3. tr. 5. ref. 87. Bon. & Tamb. cum multis tenent. 1. Viduam licet gaudere posse de copula conjugali præterita, & desiderare futuram; sic pariter de soluto, & sponsor, nullo tamen modo in præsentis delectari: quod intelligent de puro desiderio, minimè de desiderio conjuncto cum aliquo affectu actuali malo, vel de desiderio, quod sit causa efficax pollutionis, & de gaudio, non prout confunditur cum delectatione, sed prout coincidit cum approbatione, ita ut idem sit gaudere de copula conjugali præterita, ac eam approbare: Ratio est, quia delectatio morosa ex se influit ad libidinem, & motus sensuales parit; non sic approbatio, & purum desiderium. 2. Licitum esse de pollutione naturali nocturna & involuntaria non delectari, sed de ea habita gaudere, & eam desiderare ob aliquem honestum finem, nempe ad sedandas, vel ob sedatas tentationes carnis, ad exonerandam, vel ob exoneratam natum, ob sanitatem, &c. quia tunc talis pollutio neque objectivè est mala, nam sic gaudens, & placens, non gaudet, & placet de pollutione, sed de sanitate: idem dicunt de desiderio. Id de pollutione negant Sotus, & Rodriguez in Summa, quia pollutio est ex objecto mala.

2283 Id certum est, nullo pacto licere pollutionem nocturnam & naturalem procurare, etiam ad sanitatem obtinendam, quia tunc effet voluntaria in causa, & ab intrinseco mala.

2284 Si die Sabbati delecteris de comeditionem, si eam ordinet ad procreationem proli tamquam finem principalem, peccat tamen venialiter, qui ob solam delectationem illud exercet, quia exercet more brutaliter, pervertendo ordinem à natura institutum, & consequenter voluntaria, & delibera cogitatio, quam habent conjugati de copula præterita, si non habeat aliud motivum, nisi solam delectationem, non potest à veniali excusari: v. prop. 9. ab Innoc. XI. damn.

2285 Vidua morosè se delectans de copula præterita habita in statu conjugii, peccat mortaliter; quia vidua hic & nunc in statu viduitatis est prohibita copula, ita & delectatio de copula. Eadem ratione peccant mortaliter sponsi de futuro, si delectentur de copula futura; licet enim talis copula non sit mala in ratione effectus, & ut ab operante

ma-

malis, quia prohibitis, de iis per se consideratis delectari non est peccatum mortale, nisi delectatio fiat de re ipsa: secùs in objectis prohibitis, quia malis, ut est adulterium, homicidium, &c. quia in primis potest objectum præscindi à malitia, non sic in secundis.

2286 Complacentia, seu delectatio de actu peccaminoso, est peccatum, & contrahit eamdem speciem, & qualitatem malitiae actus. Si vero sit de modo, aut aliqua circumstantia in se non peccaminosa, v. gr. de dexteritate, industria, inventione, &c. in furando, &c. non est peccatum mortale, & aliquando neque veniale.

DESIDERIUM REI ALIENÆ

2287 E st peccatum contrahens malitiam iniustitiae furti, si sit de re aliena obtinenda via illicita, & cum damno domini: secùs si videns, v. gr. vestem Petri, similem desideres, vel eamdem emptione, donatione, aut alia via licita obtinendam. Decimo namque præcepto prohibitur in concupiscentia, quæ septimo præcepto prohibetur in facto; unde eo prohibetur delibera voluntas aliena usurpandi, retinendi, aut damnum inferendi.

Scotus in 2. d. 42. q. 4. litt. L. in 3. d. 15. q. un. litt. H. in 4. d. 15. q. 2. litt. LL. Mastrius in Theol. mor. disc. 11. q. 7. & q. 8. n. 151. Joan. la Crux part. 87. 6. præcept. Bonac. tom. I. pag. 265. pag. 366. pag. 377. Tamb. tom. I. pag. 183. & 297. Busemb. l. b. I. tr. 4. cap. 2. Diana in pluribus locis, Castrop. Verricelli cit. Clericatus cap. 118.

DE VII. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non furtum facies.

CAPUT PRIMUM.

De Justitia, & Jure.

2288 D e jure pro lege sumpto dictum est cum de legibus: modo jus est potestas legitima ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquam functionem faciendam. Est duplex, in re, & ad rem. Jus in re est illud quod per ipsam rei traditionem acquiritur. Jus ad rem est illud, quod aliquo iusto titulo habetur ad rem, ut ejus traditio fiat. Jus in re dat actionem in ipsam rem, ita ut habens jus in re, habeat actionem ad eam sibi vindicandam, à quocumque possideatur. Jus ad rem dat actionem in personam, ut rem, quam v. gr. vendi-

Un-

In iis rebus, quæ ipso usu consumuntur, v. gr. in cibo, potu ac vestitu, separari potest usus à dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt uti pane ad manducandum; at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. imò usum, quem habent, dependenter à voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominium suscipit elemosynarum, & rerum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis à fidelibus subministratarum.

2294 Jure naturæ omnia sunt communia.

Un-

D OMINIUM

2289 E st facultas disponendi de re tamquam sibi subiecta: est duplex, jurisdisctionis, & proprietatis. Dominum jurisdictionis est potestas gubernandi sibi subdios, præcipiendo, prohibendo, premiando, vel puniendo. Dominum proprietatis, est facultas de re aliqua disponendi tamquam sua. Hoc est duplex, plenum, seu perfectum; & est facultas liberè, & licite disponendi de re etiam in proprium comodum, & quoad omnes uisus, à lege, vel conventione non prohibitos. Imperfectum, est illud quod vel habet proprietatem rei sine fructibus, & dicitur dominium directum; vel habet fructus sine proprietate; & dicitur dominium utile. Tale habet usufructarius, verb. gr. domus, fundi, &c. cuius habet tantum ulum, & fructum; rei tamen dominum residet penes ejus dominum directum.

2290 Usufructus, est jus utendi re aliena, & percipiendi ejus fructus salva ejus substantia. Sic usufructarius est maritus respectu dotis uxoris, cuius dominium & proprietas penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291 Jus utendi, est facultas utendi re aliena, non tamen percipiendi fructus, & salva ejus substantia. Hinc qui habet jus utendi equa, ea uti potest ad arandum, at non potest de ejus pullo disponere; qui vero habet ejus usumfructum, potest utrumque; unde usufructarius disponere potest de fructibus rei tam pro se, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic usuarius.

2292 Usum facti, importat nudum usum rei, absque jure, aut dominio utentis. Differt ab usuariu, quia usuarius habet jus utendi, ita ut si ab usu rei impediatur, potest illum ex justitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particuli, Franciscani vero tam in particulari, quam in communione habent simplicem usum facti, sicut volucres Coeli circa res, quarum pro sustentatione propria egent.

2293 In iis rebus, quæ ipso usu consumuntur, v. gr. in cibo, potu ac vestitu, separari potest usus à dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt uti pane ad manducandum; at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. imò usum, quem habent, dependenter à voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominium suscipit elemosynarum, & rerum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis à fidelibus subministratarum.